

EL MONESTIR DE PEDRALBES

AL SERVEI DEL PAÍS

Entre els anys 1931 i 1941, el Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes va destacar especialment dins la història contemporània del país. L'any 1931 va ser declarat Monument Històric Artístic Nacional. Es reconeixia així la seva vàlua dins de l'arquitectura gòtica catalana, juntament amb altres béns patrimonials de la ciutat de Barcelona.

El Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes és un testimoni espiritual i material de les religioses que hi han habitat des del 1327 i que l'han portat a formar part de la història col·lectiva de Barcelona. Entre el 1931 i el 1941, el monestir va destacar especialment dins la història contemporània de Catalunya. El 3 de juny de 1931 va ser declarat monument historicoartístic pel govern de la República. Durant la guerra civil espanyola (1936-1939) el monestir va esdevenir un referent cultural del país: com a equipament depenent de la Comissaria de Museus s'hi va instal·lar el Museu d'Art Gòtic Català; després es va convertir en dipòsit d'obres d'art, principalment del govern de l'Estat,

i, l'any 1938, va ser la seu de l'Arxiu Històric General de Catalunya. Finalitzada la guerra, el Servicio de Defensa y Recuperación Artística utilitzà el complex com a dipòsit de fons artístics fins a l'any 1941.

En aquests anys de conflicte bèl·lic la Generalitat de Catalunya i altres institucions patrimonials de la República van dur a terme una intensa activitat de protecció del patrimoni cultural, que es va evidenciar clarament en les tasques dutes a terme en el monestir.

Coincideix aquest moment amb l'exili de la comunitat religiosa i l'exclaustració del monestir el mateix 1936. La clausura no va ser restablerta fins a l'any 1941.

LA CONFISCACIÓ DEL MONESTIR

Arran de l'alçament militar el juliol de 1936, Barcelona va patir molt aviat nombroses destrosses del patrimoni documental i del d'interès històric, arquitectònic i artístic, principalment de caràcter religiós. La conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya, amb Ventura Gassol al capdavant, va actuar amb immediatesa: es tractava de salvar de la destrucció i de l'atac de grups incontrolats els béns patrimonials pel seu valor testimonial i com a símbol de la identitat nacional. D'aquesta manera, diversos edificis es van utilitzar com a dipòsits de béns mobles alhora que ells mateixos eren protegits.

El monestir de Pedralbes va ser confiscat l'1 d'agost de 1936 per diligència del conseller de Cultura. Desvinculat de tota dedicació religiosa, atès que la comunitat havia abandonat el convent, l'edifici es va destinar a servei de protecció,

conservació i inventari de les col·leccions requisades. En un primer moment, el monestir va passar a dependre de la Comissaria de Museus creada el 30 de juliol de 1936, moment en què es dissolia la Junta de Museus. Josep Rocarol i Faura, amic de Picasso, en va ser oficialment el responsable màxim del monestir des del 6 d'agost; va ser ell qui, amb el suport de membres del cos dels Mossos d'Esquadra de Catalunya, va aconseguir evitar que el cenobi fos saquejat i incendiat.

«El capellà de la comunitat se li va apropar i va dir "a veure ara, qui serà, el qui tregui la primera pedra". En Ventura respongué: "això no passarà pas, doncs és una joia per Catalunya i per Barcelona, aqueix monestir".»

Nota extreta de la visita que va fer Ventura Gassol al monestir de Pedralbes, el 25 de març de 1936, amb motiu de la festa de col·locació de la primera pedra. AHMP, Guerra Civil Espanyola, 1936-1939. «Relat de l'odissea de la comunitat i monestir, I»

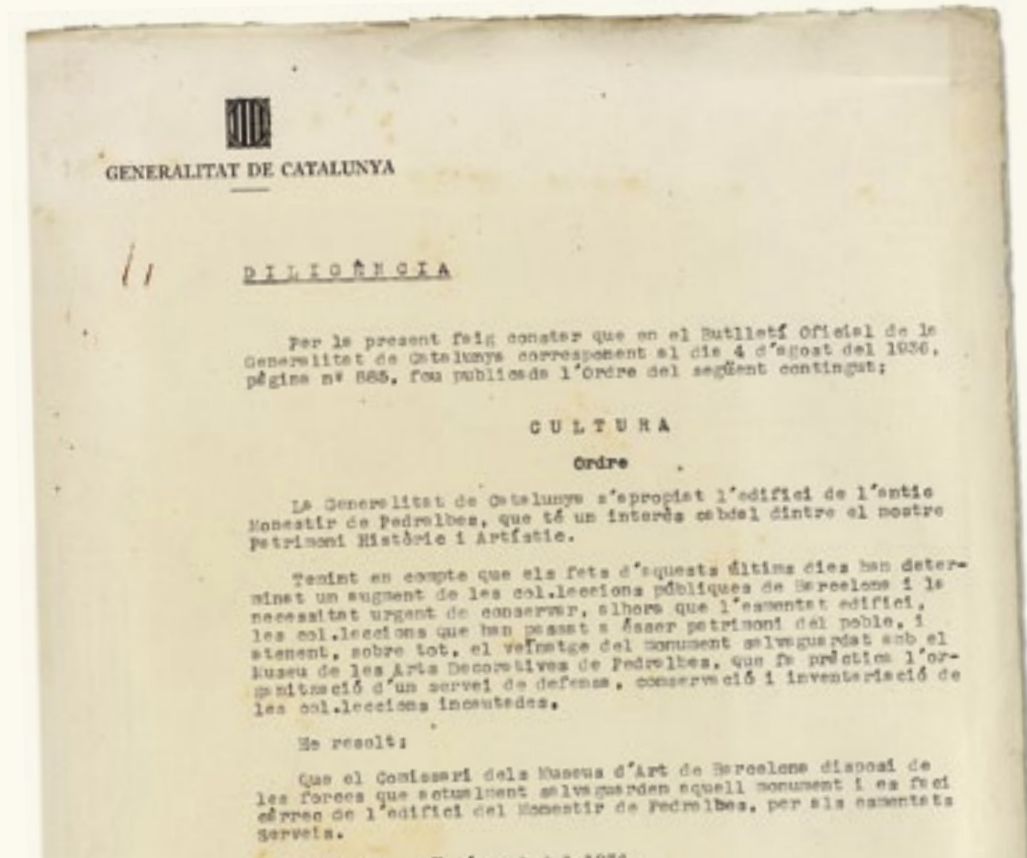
Josep Rocarol

Josep Rocarol i Faura (Barcelona 1882-1961), escenògraf de professió, va entrar en contacte amb els membres d'Els Quatre Gats i amb Picasso, amb qui va compartir taller a París, on va viure del 1902 al 1905. De tornada a Barcelona va fer escenografies que després van ser publicades. El 22 de juliol de 1936 va participar activament des de la Generalitat de Catalunya en la protecció del monestir de Pedralbes i la custòdia de béns patrimonials particulars. Com a responsable de la salvaguarda de Pedralbes, va passar a dependre oficialment de la Comissaria de Museus i, el 1938, del Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya.

Rocarol a Pedralbes, 1936. Memòries de Josep Rocarol i Faura. Hacer Editorial

Ordre de confiscació del monestir de Pedralbes donada per Ventura i Gassol, mitjançant la qual el monestir quedava protegit per la Generalitat de Catalunya. Va ser publicada al DOGC el 4 d'agost. ANC, 1, UC. 43033

EL MUSEU D'ART GÒTIC

El nomenament de Josep Rocarol el 6 d'agost de 1936 com a conservador del Museu d'Art Gòtic per part del comissari de museus Pere Coromines suposava reprendre la idea d'instal·lar al monestir un museu dedicat a l'art gòtic d'origen català. Es pretenia així mantenir una certa dinàmica cultural malgrat el context bèl·lic i que la ciutadania pogués contemplar el patrimoni monumental i artístic de la comunitat de les clarisses. Proposat als anys vint per Josep Llimona i Bruguera i Josep Rogent i Pedrosa, i, posteriorment, per

Lluís Nicolau d'Olwer i Jaume Bofill i Matas, aquest projecte es va abandonar el 1934 amb la inauguració del Museu d'Art de Catalunya al Palau Nacional.

La voluntat d'instaurar un museu al monestir es va mantenir fins a l'agost de 1938, quan l'edifici va deixar de ser utilitzat per la Comissaria de Museus i va passar a dependre de la Secció d'Arxius del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic.

Nomenament de Josep Rocarol i Faura com a administrador del Museu d'Art Gòtic de Catalunya, 6 d'agost de 1936. ANC, 1, UC. 8374

Visita oficial de representants de la Generalitat de Catalunya al Museu d'Art Gòtic de Catalunya, a la sortida del museu. 1936-1938. España. Ministerio de Defensa. Archivo General Militar de Ávila (F.40,1,31)

«Notas de la Comisaria general de Museos. El Comisario General de Museos Don Pedro Corominas está dando estos días todas las disposiciones oportunas para que el edificio del que fue monasterio de Pedralbes se encuentre rápidamente en condiciones necesarias para ser instalado el proyectado Museo de Arte Gótico Catalán [...]»

AHCB, *La Vanguardia*,
14 d'agost de 1936